

דעה הפרשה

דעה ומוסר

שנאמרו במסגרת שיפורי

הרב מאיר גרוסברד שליט"א

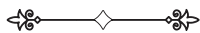
מגדלי התאומים רמת גן

צעירי הגבעה גבעת שמואל

בית מתתיהו גבעת שמואל

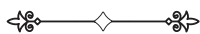
דעת הזמן – חג מתן תורתנו

מעשה מופלא, איש מפי איש, מביא בענין זה רבי אליהו ברוך פינקל זצ"ל (משלחן רבי אליהו ברוך, שבועות), שאירע בשעה שהגיע רבי עקיבא איגר זיע"א לעירייה לבחון ילדים. הוא הקשה קושיא עצומה, שהוא עצמו נשאר ב'צריך עיון' עליה, ואחד הילדים הפליא וענה תשובה. רבי עקיבא איגר מאוד התפעל, אולם תיכף ירדה לו ההתלהבות. והוא הסביר: גם לי עלתה במחשבה התירוץ הזה, ובאותה עת רקדתי משמחה! ואילו הילד - זרק את התשובה ללא התלהבות כלל... ואמר רבי עקיבא איגר: תורה ללא שמחה - לא תביא לכולם. וכך היה. ללמדנו כי התורה הקדושה היא לא לימוד של מידע ושכל, אלא תורת חיים. החיות והלב מגיעים ממנה, וללא לב חיות ושמחה, הרי היא ח"ו חכמה ולא תורה.

מגילת רות מלמדת: כל ההתחלות קשות - ומשתלמות!

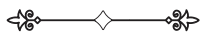
המשנה ברורה (סימן תצ ס"ק ט') מביא מן הילקוט, שמבאר את טעם קריאת מגילת רות בחג השבועות - ללמדנו כי כל ההתחלות קשות, וכפי שרות עזבה כל מה שיש לה, מעמד, משפחה וממון, בשביל להתדבק באמת, ולבסוף זכתה שיצאה ממנה המלוכה הקדושה של בית דוד, כך אנו במתן תורה צריכים ללמוד כי כך הוא הדרך לשפע רוחני - רק בעמל ויגיעה. וככל שהעמל רב יותר, כך השפע בהמשך הוא יותר גדול, רב ועצום.

סוד ההשתוקקות והצימאון שבאדם

רבינו הנצי"ב בספרו העמק דבר, על הפסוק "וְהָאִסְפָּסְףָּ אֲשֶׁר בְּקֶרְבוֹ הִתְאַוּ תְּאֵנָה וַיִּשָּׁבוּ וַיִּבְכּוּ גַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ מִי יֵאָכְלֵנוּ בָּשָׂר" (במדבר א' ד'), מבאר, שבאדם מוטבעים השתוקקות וצימאון, והוא נדרש רק לכוונם ולווסת אותם לעסק התורה והמצוות. 'אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה, אז תבין יראת ה'...'. כי אם לא, זה יווסת לכיוון התאוה הגשמית.

וזה מה שאירע למתאוננים, כיון שסרו מהרצון וההשתוקקות להתענג על ה' - מיד התאוה תאוה וצימאון להתענג על אוכל ותאוה גשמית. הבה נזכור, ככל שהאדם יכניס בלבו חשק ותאוה לדביקות בה', כך ייפטר מן התאוה וצימאון לחטא.

סגולה לשלום, בבית ובחוץ - שקיעות בתורה ומצוות

"תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם", כך קובעים חז"ל. והיה רבי שמואל בירנבוים זצ"ל (תפארת שמואל, בחקותי) מבאר את ענין השלום שיש אצל תלמידי חכמים, שהוא דבר טבעי. כזו היא המציאות, שכלל שהאדם הוא תלמיד חכם אמיתי, אין שום דבר אחר בעולם שתופס אצלו מקום וענין...

על התורה נאמר "סלסלה ותרוממך", שמי שמסלסל בתורה היא מרוממתו. וממילא כל ענייני המידות הרעות, קנאה תאוה וכבוד, הם מתחתית. תלמיד חכם הוא מרומם מעל כל אלו, וממילא יש שלום בעולם. וכך היה מסיים רבי שמואל: הרי לכם סגולה לשלום בית, להיות שקועים בתורה ועבודת ה'.

עסק התורה מרומם ומקדש - גם את הגשמיות של האדם והעולם

ידועים דברי הגמרא (פסחים ס"ח ע"ב), כי אף על פי שבשאר ימים טובים נחלקו השיטות האם צריך לחלק את היום 'חציו לה' וחציו לכם', אולם "הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם".

בטעמו של דבר שבחג השבועות צריך גם 'לכם', אומרת הגמרא: "מאי טעמא, יום שניתנה בו תורה". ומפרש רש"י 'שישמח בו במאכל ובמשתה להראות שנוח ומקובל יום זה שניתנה תורה בו'.

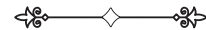
והתמיהה העולה היא, שהרי לפי דעתנו דווקא ביום מתן תורה היה צריך להרבות בתורה, ולא בדברים גשמיים של מאכל ומשתה.

מבאר רבי אליהו בער וכתפויגל שליט"א, שרואים כאן יסוד גדול:

התורה מקדשת ומרוממת את האדם - גם את ההליכות שלו בגשמיות. המאכל והמשתה של העוסק בתורה נהפכים להיות רוחניים וקדושים, וכל העולם הגשמי מתרומם יחד איתו.

והן כך אמר רבי יוסף, כאשר בחר עגלה משולשת ומשובחת לחג השבועות: "אי לאו האי יומא, כמה יוסף איכא בשוקא". התורה שניתנה ביום זה, רוממה אותנו רוממה אותנו ואת כל העולם. מובן אפוא כי עלינו להראות דווקא ביום זה, כמה אנו שמחים בכך שהתורה מקדשת גם את החומר הגשמי שלנו.

ולואי ונזכה שהתורה תהיה חלק מעצמותנו ואישיותנו, וממילא נקדש ונטהר את החומר.

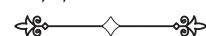

כך חודרת התורה לנפש האדם - באכפתיות ושימת לב

דרשו חז"ל בגמרא (גיטין ס' ע"ב) על סתירה שיש לכאורה בין הפסוקים. שהרי נאמר (שמות לד, כז) 'כָּתַב לָךְ אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה' [אלמא נכתבה, רש"י], ומצד שני כתוב בהמשך הפסוק 'כִּי עַל פִּי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה' [אלמא לא נכתבה, רש"י], הא כיצד, דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרם על פה, דברים שבעל פה אי אתה רשאי לאומרם בכתב'.

המבי"ט (הקדמה לקרית ספר) מביא, כי הטעם שהתורה שבעל פה אינה ניתנת להיכתב הוא, משום שאם ידע האדם שאם לא יזכור הוא עלול לאבד את מה שלמד, על ידי זה יתן לב לא לשכוח, ומתוך כך יצייר את לימודו בציוור בנפש, והדבר יחזק עמוק בזכרוננו ובנפשו עד שיהיה חלק ממנו.

סוד גדול וסגולה נפלאה לזכרון דברי התורה עלינו ללמוד מכך, כי ככל שתאה התורה במרכז חיינו ולבנו - כך לא נשכח את התורה, שכן היא תיחזק עמוק עמוק בתוך לבנו ונפשנו, לקנין נצח.

השמחה והתענוג הם חלק מעסק התורה

עד היכן היא מעלת השמחה בעסק התורה?

אחד מהראשונים, **רבי אברהם מן ההר** (בפירושו לנדרים דף מ"ח ע"א), מבאר מדוע אין את הדין של 'מצוות לאו להנות ניתנו' במצוות תלמוד תורה. הטעם לכך הוא, משום שהשמחה וההנאה הם חלק מעצם המצוה של תלמוד תורה, כדכתיב "פקודי ה' ישרים משמחי לב". (וידועים הם בענין זה דברי ה'אגלי טל' בהקדמתו).

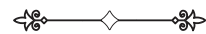
תורה

בערבו של חג מתן תורתנו הבעל"ט, לפנינו משיחת הג"ר אליעזר טורק שליט"א על צורתה של תורה מפי מרנא רבינו עקיבא איגר זת"ע, ולימודה באף על ידי רבינו הגדול מרן בעל אבי עזרי זי"ע.

בילדוטי שמעתי מאבי מורי המחנך הנודע רבי משה טורק זצ"ל, מעשה מופלא ששמע מפי זקן מופלג אחד מאנגליה. לאחר מספר שנים, שמעתי סיפור זה שוב מפי הגאון רבי אריה לייב בריי זצ"ל, בעל 'איילת אהבים', שאף הוא ספר זאת בשם אותו זקן מופלג, וכה היה המעשה: גאון הדורות, רבי עקיבא איגר זצ"ל, התבקש פעם לבחון את ילדי ה'תלמוד תורה' בעירו פוזנא. במהלך המבחן, כששאל את התלמידים שאלה, קפץ אחד התלמידים המוכשרים והשיב נכוחה על השאלה, מבלי שניכרה עליו יגיעה או התאמצות כלשהי ביישוב הקושיא.

רבי עקיבא איגר הגיב על התשובה: "נפלא! השאלה נשאלת וכתובה בספרי 'דרוש וחיידוש', וכפי שתוצאת כעת, כך גם אני כותב שם לתרץ!". המלמד, שליווה את הרב לביתו בגמר המבחן, התפאר באזניו בכך שילד צעיר מהכיתה שלו הצליח לכוון לדעתו הרמה של גאון הגאונים, בהבזק קצר. השיבו רבי עקיבא איגר: "אמת הדבר כי הילד חכם ונבון, שניחן משמים בכישרון יוצא מן הכלל. אך אם הוא ימשיך לגדול בצורה זו - הוא יגדל עם הארץ! היכן אהבת התורה שלו? מדוע אינו מייחס שום חשיבות לשאלה? לתשובה? וכי כך שולפים תרץ?!...".

וסיפר אותו זקן, שלדאבון לב אכן מאותו תלמיד לא יצא דבר! הוא הגדיר זאת בלשונו כך: "לא סתם עם הארץ, אלא כפול שמונה דיקער עם הארץ" - ביטוי שהשתמש בו כשרצו לתאר עם הארץ מופלג! נורא למתבונן!

זכיתי להתלוות למורי ורבי, מרן ראש הישיבה הגרא"מ שך זצ"ל, כאשר הגיע לנחם את בני משפחת מרן הגאון רבי יעקב קמינצקי זצ"ל.

ידידות ארוכה רבת שנים, העריכה עזה והערצה מופלגת שררו בין מרן הרב שך למרן הרב קמינצקי. ידידותם החלה עוד בהיותם בחורים צעירים, בהיכלה של ישיבת סלבודקה בצלו של ה'סבא', והתמשכה עד אחרית ימיהם. רבי יעקב ביטל את דעתו כליל בפני דעתו של הרב שך, ואלו הרב שך החשיב את רבי יעקב כ'גדול הדור' של אמריקה.

בהגיעו אל הבית, העלה הרב שך זיכרונות מאותן השנים בהן למדו יחד בישיבה - העניות האיומה, הדחקות הנוראה, הקשיים והניסיונות הגדולים שהיו מנת חלקם באותה התקופה; דברים מאלפים המגלים בתוכם מושגים של לימוד תורה ב'מסירות נפש' כפשוטו, ללא סיסמאות וללא גוזמאות, כשמלחמת העולם הראשונה משתוללת ברקע, ואין איש יודע מה ילד יום.

לאור יקרת הדברים וחשיבותם אצלי, ולמען יעמדו ימים רבים, רשמתי

בזמנו על גבי גיליון את מילותיו של הרב שך, דברים שנאמרו בעיניים דומעות וקול נשנק מבכי:

"אינני מבין כיצד עברנו את המלחמה הזו! כל הבחורים עזבו את הישיבה, והלכו הביתה מרוב פחד ובלבול..."

"כשבאתי הביתה, אמרה לי אמי עליה השלום: 'אלעזרק'ה! כאן בבית יותר מסוכן, אין כאן את זכות התורה שתגן עלינו!' ואכן בעצתה חזרתי מיד לישיבה. זו היתה הפעם האחרונה שראיתי את אמי..."

"סלבודקה היתה עיירה קטנה, ולא היה שם מי שיכלכל אותנו. בשביל ללכת לאכול היינו צריכים לעבור את הנהר לעיר קובנה הסמוכה. הקור ששרר בחוץ היה כה עז, שמי הנהר קפאו, ויכולנו לעבור את הנהר על גבי שכבת הקרח. היכן ישנו? בבית המדרש! הצינה היתה נוראה, עד שחליתי בדלקת ראות מרב קור, והמשגיח סדר לי לצורך בריאותי כמה ימים בבית המלון המקומי בקובנה."

"באותן תקופות נעלי היו מרופטות, עד שאצבעות רגלי נראו מהחורים שבנעלים. במשך שנה לא היתה לי חולצה נוספת, אלא רק אחת שכיבסתי שוב ושוב... אך כל זה לא העיב על הרצון של בני הישיבה ללמוד, וכך למדו ולמדו! זה היה ממש בבחינת 'תורה שלמדתי באף היא שעמדה לי!'"

מענינו של הרב שך זלגו דמעות, ואמר: "אינני מבין כיצד יכולתי לשרוד במצב כזה, הקור ממש חדר לעצמות. לולי חסד ה' שהיה עמנו, ונסך בנו כוחות - לא הייתי שורד!".

בהיותי בעיירה פלטבוש בארצות הברית, נזדמן לידי מכתב ישן שכתב הרב שך בשנות הבחרות, הנושא את התאריך "יום ג' לסדר וארא תרצ"ג בקלצק". המכתב מוען אל ידידו הגאון רבי יהודה לייב פאער זצ"ל, ובו הוא גולל בפניו מעט ממסכת הקשיים איתם הוא מתמודד:

"הרבה הרפתקאות עברו עלי מיום נסיעתי מעיירת מולדתי ואבילניק, בשנה הראשונה של המלחמה האיומה. נסעתי אז לסלוצק אחר חג הפסח, חודש ימים קודם גזירת הגירוש מפלך קובנא... אהה! כמה עברו עלי מאז ועד עתה, פחד מוות וחרפת רעב, עירום וחסר כל, נע ונד הייתי, לא ידעתי אבי ואמי אחי ואחיותי היכן הם... קרובי וידידי היכן יצאו מלהט החרב המתהפכת ששרר אז..."

"ואם יהיו כל הימים דיו, אי אפשר להעלות על הכתב את אשר עבר עלי. אך בזה נחמתי בלמדי מתוך צער, וחכמה שלמדתי באף היא שעמדה לי, כי ברוך ה' לא עברו עלי השנים בבטלה, ולילות כימים שמתי ללון בעומקה, עד שבאה מלכות הרשעה וגזרה שלא לעסוק בתורה, והוכרחתי אני ודודי הגאון (- רבי איסר זלמן מלצר) לעזוב את סלוצק, ולעמוד על נפשנו בסכנה גדולה לעבור את הגבול... כל מבוקשי שיהיה שבתי בבית השם כל ימי חיי!..."

